

Biserica și Școala

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr. : pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERTIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunii

„BISERICA și ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiunea
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Nr. 2059/1905.

Candidații de învățatori, cari vor să se supună la examenul de cvalificațiune cu finea anului școlar curgător, se avizează a-și însinua aici până la 18/31 Maiu a. c. petițiunile ajustate cu următoarele acte :

- a) Estras de botez.
- b) Testimoniu despre studiile pregătitoare și absolutor preparandial.
- c) Taxele examenului prevăzute în §. 125 din Stat. Org.

Candidații cari deja funcționează ca învățatori, vor avea să prezenteze și atestat de serviciu, estradat de inspectorul școlar confesional.

Cererile intrate peste terminul indicat mai sus, precum și cele neadjustate conform prescrișlor, nu se vor lua în socotință.

Terminul examenului s'a publicat tot în organul oficial al diecezei, obligător pentru toti.
Arad, 2/15 Maiu 1905.

*Consistorul eparhial
rom. ort. din Arad.*

Protocol

despre ședințele Sinodului eparhial din dieceza gr.-or. română a Aradului, ținute în se iunea ordinară a anului 1905.

Ședința III.

*S'a ținut în 26 Aprilie (9 Maiu) 1905 la aorele
10 a. m.*

Președinte: Prea S. Sa Părintele Episcop diecezan Ioan I. Papp

Notar: Ardreiu Horvath.

Nr. 26. După deschiderea ședinței:

Presidiul designează ca notar al ședinței presente pe Andreiu Horvath.

Nr. 27. Se cetește protocolul ședinței a II-a și :
se verifică.

Nr. 28. Cererea deputaților sinodali Ioan Russu Șirianu și Dr. Nicolae Popovici pentru concediu pe durata întregă a sesiunii, fiind motivată :

se încuviințează.

Nr. 29. Deputatul sinodal Dr. Aurel Halic presintă următoarea propunere: Considerând, că pe lângă toate provocările Veneratului »Consistor față de restanțierii fondurilor diecezane sub răspundere personală-materială, nu se încassează cu aceeaș stricteată dela fieștecare debitor și prin aceasta apar fără rost toate provocările — vezi sesiunile reduse din Lipova și Chesinț — propun, ca Veneratul Consistor să fie îndrumat, ca să proceadă cu stricteată egală în contra tuturor debitorilor și să încasseze cu orice preț restanțele, căci prin trăgânare și considerațiuni numai daună au fondurile din an în an«.

Se predă comisiunii epitropești.

Nr. 30. Urmează la ordinea zilei continuarea referadei comisiunii epitropești prin raportorul său Nicolae Roxin.

Se cetește raportul general al Consistorului din Oradea-mare ca senat epitropesc despre gestiunea anului 1904, care la propunerea comisiunii epitropești :

în general și în special se ia la cunoștință, avîsându-se Consistorul din Oradea-mare, ca și pe viitor să urmeze cu toată rigoarea la încassarea restanțelor în sidoxie și în contribuirile eparhiali, ear conspectul depositelor să nu se pună pe viitor în raportul general, ci să se subștearnă separat.

Nr. 31. Raportul Consistorului din Oradea-mare despre tacsele incurse și administrate fondului preoțesc pe anul 1904 :

se ia la cunoștință cu observarea, ca pe viitor raport despre aceste tacse să nu se mai facă cătră

sinodul eparhial, căci administratorul fondului preoțesc este Consistorul din Arad.

Nr. 32. Socoata Consistorului gr. or. român din Oradea-mare despre toate venitele și speșele anului 1904 cu suma de 50,526 cor. 57 fil. la venite, 45,228 cor. 12 fil. la erogate și astfel cu un rest de 5298 cor. 45 fil.:

se ia la cunoștință aprobătoare și Consistorului din Oradea-mare i-se dă absolutoriu pentru gestiunea anului 1904.

Nr. 33. Se prezintă socoata fundațiilor administrate la Consistorul din Oradea-mare, cari sunt următoarele:

I. Fundațiunea Zaharie Mihoc și soția

Starea la finea anului 1904	10040.48	cor.
Venitele anului 1904	442.13	«
La olaltă	10482.61	»
Speșele anului 1904	364.21	»
Starea la finea anului 1904	10118.40	»

II Fundațiunea George Lazar și soția

Starea la finea anului 1903	3437.20	»
Venitele anului 1904	207.02	»
La olaltă	3644.22	»
Speșele anului 1904	7.90	»
Starea la finea anului 1904	3636.32	»

III Fundațiunea Oancea.

Starea la finea anului 1903	1737.65	»
Venitele anului 1904	87.94	»
La olaltă	1825.59	cor.
Speșele anului 1904	8.79	„
Starea la finea anului 1904	1816.80	cor.

se ia la cunoștință aprobătoare.

Nr. 34. Urmează la ordinea zilei *referada comisiunii organizatoare prin raportorul său Petru Truția.*

Se cetește *raportul general al Consistorului plenar din Arad* despre activitatea sa în decursul anului 1904, care la propunerea comisiunii:

în general se ia la cunoștință.

Nr. 35. În legătură cu p. 1 din acel raport despre decedarea profesorului Ioan Petran, a protopopului Ioan Groza iunior și a asesorului consistorial George Lazar:

se ia la cunoștință și sinodul își exprimă condolența prin sculare.

Nr. 36. La desbaterea specială punctele 2. despre promovarea P. C. Sale Roman Ciorogariu la rangul de protosincol, 3.-despre pensionarea profesorului Teodor Ciontea și a cassarului consistorial Dionisiu Popovici, -4-, despre schimbările făcute în personalul Consistorului, 5.-despre îndeplinirea protopopiatelor din Halmagiu și Șiria, 6.-despre esecutarea concluzelor consistoriale referitoare la regulamentul pentru afacerile epitropești în parohii, la episcopiile

nouă, la școala de fete, punctul 5 despre activitatea corporațiilor protopresbiterale în decursul anului 1904 și în fine p. 8 referitor la datele statistice privitoare la activitatea senatelor și despărțămintelor Consistorului arădan, la propunerea comisiunii:

se iau și în special la cunoștință.

Nr. 37. Referitor la aceea parte a raportului general al Consistorului plenar din Arad, în care se cere punerea la ordinea zilei a alegerii unui asesor ordinar referent la senatul școlar al Consistorului arădan, având în vedere, că periodul de 3 ani al acestui Sinod espiră cu anul acesta și la întrunirea sinodului proxim și așa urmează la ordinea zilei alegerea întregului senat, la propunerea comisiunii:

P. S. Sa părintele Episcop diecezan se autorizează, ca și până la acel timp să dispună a prevedea acest rezort în mod provisor prin o persoană acomodată și bine cvalificată.

Nr. 38. Se cetește *raportul general al Consistorului plenar din Oradea-mare* despre activitatea sa în anul 1904, care raport la propunerea comisiunii:

în general se ia la cunoștință.

Nr. 39. Din acel raport punctul 1. despre datele statistice, piesele întrate și rezolvite de acel Consistor, p. 2, despre activitatea oficiilor și organelor protopresbiterale:

se iau și în special la cunoștință.

Nr. 40. Referitor la p. 3, despre vizitațiunea canonică a Preasfinției Sale Domnului Episcop diecezan la Oradea-mare, cu care ocaziune P. S. Sa a presidiat Consistorul plenar și a celebrat liturgia în biserica noastră de acolo:

Sinodul ia act cu plăcere despre această vizitațiune canonică a Prea sfinției Sale Domnului Episcop diecezan.

Nr. 41. Referitor la punctul 4 din acelaș raport, prin care se cere pertractarea proiectului de regulament al afacerilor interne consistoriale pentru votarea și punerea lui în lucrare în mod obligător, la propunerea comisiunii:

dupăce Consistorul din Arad nu și-a susținut încă acest proiect la comisiunea sinodală, se avisează a satisface concluzului sinodului nostru Nr. 44 din 1904, având comisiunea sinodală a face raport proximalui Sinod.

Nr. 42. Presentându-se raportul comisiunii sinodale, exmisă pentru compunerea definitivă a unui regulament al afacerilor epitropești în parohii, prin care subșterne sinodului proiectul acelui regulament, la propunerea comisiunii:

Sinodul ia act de elaboratul comisiunii sinodale, însă înainte de a se pune la pertractare meritorie, în considerare, că în decursul elaborării acestui proiect Consistorul din Arad încă în anul 1901 a elaborat și pus deja în practică o instrucțiune cu diferite formularii de socoți și de administrare, Consistorul din Arad se avisează ca să facă un ștudiu comparativ între in-

strucțiune și între proiectul de față și aducându-le în consonanță atât în ceea ce privește dispozițiile, cât și formulările de socoți, proiectul de față, întregit cu dispozițiile și cu formulările prevăzute în instrucțiune pe sesiunea proxima sinodală să-l susțină Sinodului eparhial pentru desbatere meritorie.

Cu aceasta fiind timpul înaintat și anunțându-se proxima ședință pe azi după amiazi la oarele 4, când la ordinea zilei va urma referada comisiei bisericești, apoi a comisiei școlare, ședința prezentă se încheie la oarele 1 $\frac{1}{4}$ după amiazi.

Protocolul acesta s'a cetit și verificat în ședința a IV-a din 26 Aprilie (9 Maiu) 1905.

Ioan I. Papp

Episcop Președinte.

Andrei Horvath

notar.

Ședința IV.

S'a ținut la 26 Aprilie (9 Maiu) 1905, oarele 4 după amiazi.

Președinte: P. S. Sa părintele Episcop diecezan Ioan I. Papp.

Notar: Dr. Ioan Papp.

Nr. 43. După deschiderea ședinței:

Presidiul designază ca notar al ședinței prezente pe Dr. Ioan Papp.

Nr. 44. Se citește protocolul ședinței a III-a și:

se verifică.

Nr. 45. Se prezintă arătarea mai multor credincioși din Murani în contra preotului Petru Șepețan de acolo:

Se transpune spre competentă afacere Consistorului din Arad.

Nr. 46. Se prezintă rugarea lui Avram Ignea, învățător în Ineu (prot. Peștesului) pentru un ajutor de 300 cor.

Se transpune spre competentă afacere Consistorului din Oradea-Mare.

Nr. 47. Urmează la ordinea zilei referada comisiei bisericești prin raportorul său Dr. Nestor Oprean. Se citește raportul general al Consistorului din Arad ca senat bisericesc despre activitatea sa în decursul anului 1904, care la propunerea comisiei:

în general se ia la cunoștință.

Nr. 48. În special și în legătură cu raportul despre bisericile renovate și sfințite:

Sinodul cu vie plăcere ia act despre visitațiunile canonice, ce a îndeplinit P. S. Sa părintele Episcop diecezan în decursul anului 1904.

Nr. 49. În cauza strămutării sediului protopresviteral dela B.-Comloș la St. Miclăușul-Mare:

se avizează din nou Consistorul să stăruie a finaliza cauza în interesul tractului, ear la proxima sesiune să raporteze din nou Sinodului.

Nr. 50. Referitor la monografiile comunelor parohiale:

Se îndrumă Consistorul să nizească a executa concluzul Nr. 55 din 1904, ear' la proxima sesiune sinodală să raporteze de nou asupra pașilor întreprinși.

Nr. 51. Referitor la personalul didactic dela institutul teologic din Arad:

Consistorul se îndrumă a întreprinde pașii de lipsă, ca posturile de profesori dela institutul teologic să se îndeplinească cu profesori definitivi.

Nr. 52. În afacerea datelor statistice despre emigrări și imigrări:

Consistorul se îndrumă, ca pe viitor în rubricile imigrărilor și emigrărilor să se ieie numai acelea persoane, cari vin de pe teritoriul străin pe teritoriul diecezei arădane și cari ies de pe teritoriul diecezei arădane cu totul.

Tot odată Consistorul se avizează, că pentru viitor să raporteze ca în trecut și despre numărul credincioșilor, cari s'au mărturisit.

Nr. 53. Referitor la aceea parte a raportului senatului bisericesc din Arad, în care se arată numărul administratorilor parohiali pe teritoriul diecezei arădane:

Consistorul se îndrumă să stăruie întru executarea concluzului sinodal Nr. 39 din 1900 cu privire la așa numiții administratori parohiali.

Nr. 54. Deoarece în raportul general al Consistorului arădan ca senat bisericesc despre gestiunea anului 1904 nu se face amintire de stadiul, în care se află afacerea comunei bisericești Hodmező-Vásárhely:

Consistorul se reacearcă, ca pe viitor să facă raport la fiecare sesiune sinodală despre stadiul, în care se află afacerea comunei parohiale din Hodmező-Vásárhely până la rezolvirea ei definitivă.

Nr. 55. Se citește raportul general al Consistorului din Oradea-Mare, ca senat bisericesc despre activitatea sa în anul 1904, care la propunerea comisiei:

în general și în special se ia la cunoștință.

Nr. 56. Urmează la ordinea zilei referada comisiei școlare prin raportorul său Dr. George Popa.

Se citește raportul general al Consistorului din Arad ca senat școlar despre activitatea sa în anul 1904, respective în anul școlar 1903/4, care la propunerea comisiei:

în general se ia la cunoștință.

Nr. 57. La desbaterea specială referitor la inspecționarea școlilor:

Sinodul enunță necesitatea creării a câte unui post de inspector școlar diecezan atât pentru dieceza Aradului, cât și pentru dieceza Orăzii-Mari, și ambele consistoare din Arad și Oradea-Mare se avizează, ca la proxima sesiune sinodală să prezinte propunere concretă referitor la instituirea, salarisarea, și sfera de activitate a aceluși inspector.

Și până atunci nsă atât Consistorul din Arad, cât și cel din Oradea-Mare este îndrumat, ca în cadrele bugetelor să îngrijească de inspecționarea școlilor populare prin bărbați specialiști.

Nr. 58. Constatându-se procentul mare a absentării celor obligați la școală, acolo, unde

absențările obligatoare la școală întrec procentul de calcul mediu acceptabil :

Consistorul să ordoneze cercetare și conform datelor eruate la cas de lipsă să ia măsuri pentru disciplinarea organelor de conducere ori controlă aflate de vinovate.

Nr. 59. Referitor la aceea parte a raportului, în care se arată, că în corpul didactic dela institutul pedagogic din Arad se află un singur profesor definitiv :

în vederea dispozițiilor §-lui 96 p. 6 și § 122 p. 10 din Statutul-Organic se îndatorează Consistorul, ca posturile de profesori dela institutul pedagogic din Arad să le îndeplinească pe calea sa prin profesori definitivi.

Nr. 60. Se cetește *raportul general al Consistorului din Oradea-Mare ca senat școlar despre activitatea sa pe anul 1904, respective anul școlar 1903/4, care la propunerea comisiei :* în general și în special se ia la cunoștință.

Nr. 61. Din datele statistice ale raportului senatului școlar din Oradea-Mare se constată, că pe teritoriul de sub jurisdicțiunea aceluși Consistor și anume în protopopiatele Vașcău, Beliu și Beiuș în frecvența școlară se află un mare regres față de starea din trecut. În fața acestei situațiuni la propunerea comisiei :

Consistorul din Oradea-mare se avizează a scrută cauzele regresului cu privire la frecvența școlară în protopopiatele Beliu, Beiuș și Vașcău, să ia apoi cele mai riguroase măsuri pentru sanarea acestui rău și despre demersurile făcute și rezultatul lor să raporteze proximei sesiuni sinodale.

Nr. 62. Propunerea Consistorului din Oradea-mare referitoare la deschiderea unui curs practic pentru învățătorii necvalificați :

se transpune Consistorului din Arad cu înviațuinea, ca pe lângă combinarea resurselor materiale necesare și pe lângă ascultarea direcțiunii seminariale să cerce a institui acel curs încă în feriile acestui an școlar.

Nr. 63. Propunerea sinodului protopopesc din Arad referitor la înființarea unui internat (alumneu) pentru băieții, cari cercetează școalele străine din Arad :

se transpune Consistorului din Arad spre studiare și competență rezolvare.

Cu aceasta fiind timpul înaintat și anunțându-se proxima ședință pe mâine la 27 Aprilie (10 Maiu) 1905 oarele 10 a. m., când la ordinea zilei va urmă continuarea referadei comisiei organizatoare, apoi eventual referadele altor comisii, ședința presentă se încheie la oarele 8 d. a.

Protocolul acesta s'a cetit și verificat în ședința a V-a din 27 Aprilie (10 Maiu) 1905.

Ioan I. Papp
Episcop-președinte.

Dr. Ioan Papp
notar.

Scopul învățământului.

Scopul învățământului e dezvoltarea unui interes multilateral, căci din interes se naște voința

și din insistarea pe lângă voința se naște caracterul.

Fiind deci interesul baza, și rădăcina voinței și temelie caracterului, se naște curiozitatea de a ști ce e interesul ?

Interesul e o stare sufletească, care mă face să mă ocup în continuu și cu plăcere cu un lucru oare-care. Există deci în interes și o tendință, care tinde a se realiza în viitor. El este o nisuință, care are unele note comune cu poftele și voința, dar este deosebit de acestea.

Interesul are ca note caracteristice : *plăcerea și stăruința* către un lucru. El nu e o stare sufletească indiferentă ci mai mult sau mai puțin înțelegătoare. Atât de stăruitor e interesul încât adese produce oboseli ; în privința stăruinței el se poate asemăna cu o plantă pe care agricultorul în continuu o cosește dar ea încontinuu crește și se dezvoltă. El influențează bine asupra noastră cu toate acestea, căci nu ne lasă nepăsători, ci în continuu ne împinge spre scrutări și astfel ne îmbogățim cunoștințele.

Fiind interesul așa stăruitor, se naște întrebarea, că oare nu este identic cu patima, cu poftele, cu voința și dorința și ce pozițiune ocupă în spirit ?

Și pofta, și voința și interesul toate sunt nisuințe, și toate tind a-se realiza în viitor. Inșă între acestea 3 nisuințe totuși există deosebire. Pofta și voința caută să-și însușiască acel obiect sau lucru. Pofta nu înceată a te tortura în continuu până când o îndeplinești, te iritează, și pune în mișcare întreg organismul. Interesul nu e așa. El rămâne mai îndelungat și spiritul îl lasă în calea sa naturală. Voința încă nu se mulțamește până ce nu se împlinește, dar ea totuși lasă spiritul să judece liniștit. In acest punct se unește voința cu interesul.

Din punctul de vedere al stării, vedem că poftele nu ne lasă liniștea de a ne ocupa mai îndelungat ; voința de asemenea se mișcă ; interesul însă nu ne mișcă de loc. De am de nu am, aceea de ce mă interesez, tot una e. Pofta caută să apuce obiectul, îți face vieață nepriită, te împinge cu o vehemență teribilă, adeseori în defavorul propriu.

Voința încă nu se liniștește până când nu se împlinește. Dar și pofta și voința ține numai până când se împlinesc și după ce s'au împlinit trec momentan. Interesul în acest punct se deosebește de poftă și voință. El nu pierie nici odată, nici chiar după ce a dobândit obiectul, ci deschide în sufletul nostru izvoară nouă și priviri nouă în întreaga vieață. Interesul nici când nu ne lasă în trândăvie, ci prin el în continuu idei nouă. El mai are și acel avantaj, că nu produce în noi stări nesănătoase, pe când pofta

ne face să alergăm după mijloace ca să-o împlinim.

Interesul la toate ne conduce lin, și în continuu se nisuieste să știe. În acest punct se poate asemăna cu un avar, care cu toate că are grănarele pline tot mai caută să grămădească. Interesul pedagogic însă, ca interes moral, are mijloace morale, e deosebit de cel material. Interesul nici când nu duce pe om la desperațiune.

Fiind deci interesul așa priincios mijloc atât pentru starea noastră fizică, cât și pentru cea psihică, pentru multumirea noastră internă și motor continuu spre innobilitare, se naște întrebare cum poate școala contribui la dezvoltarea lui.

Învățământul pedagogic, care fără îndoială este chemat să desvoalte interes, căutând la îndeplinirea scopului său, să nu dea cunoștințe complete și dexterității mehanice complete, ci numai orientări în acestea. Aceasta este problema învățământului de specialitate, care are să pregătească pentru o carieră anumită. Elevul nu are să scrie ca un caligraf, nu are să deseneze ca un pictor etc. etc.

Nici când să nu se predee un ram de știință — în toate amănunțele sale, așa încât eșind elevul din școală să nu mai aibă trebuință de a se mai desvolta mai departe. El trebuie adus la convingerea că nici când nu va termina cu cercetările asupra diferitelor ramuri de știință și cu cât se va ocupa mai mult cu atâta va pricepe mai clar. Cu aceasta nici de cum nu voim a zice, ca învățătorul să nu predee clar, ba din contră chiar se recomandă ca să fie predat cât se poate de clar și mai ușor de priceput, căci la dintr-o dată producem în copii neplăcere și disgust.

Fiecare elev s'a adus prin învățământ ca să aibă interes de viață de a se ocupa mai departe și să știe să folosească ocaziunile și să aleagă căile spre a-se putea cultiva.

Luând în considerare, că se vorbește de interes *mijlocit și nemijlocit*, se naște întrebarea, care din acestea două e a-se privi ca scop al învățământului? Fără îndoială, că numai interesul nemijlocit, căci acesta este interes în toată puterea cuvântului și numai acesta poate fi scopul învățământului. Ceeace se numește interes mijlocit, acela e o poftă care se referă la un obiect pentru a dobândi pe al doilea. Acesta însă pentru elevi nu poate avea nici o valoare, căci ceeace face, face numai pentru folos; (premierii, cinste etc.) prin ceeace ușor devine egoist.

(Va urma).

Școala în raport cu viața.

Viitorul unui popor atârnă dela puterea sa de muncă, ce este în stare să desvolte în luptă cu alte popoare.

Bunurile, prin cari un popor își poate asigura viitorul, sunt bunuri materiale și bunuri ideale.

Bunurile materiale se câștigă prin muncă corporală, iar cele ideale prin muncă sufletească.

La începutul dezvoltării civilizațiunii unui popor, nizuința principală se îndreaptă spre agonisirea bunurilor materiale necesare pentru asigurarea vieții fizice și numai după ce aceste sunt mult puțin asigurate, urmează îndreptarea nizuinței și acțiunii spre bunurile ideale și încă treptat din ce în ce tot mai tare, așa în cât în sfârșit acestea din urmă devin dominate, direcționând toate cugetările, toate sentimentele, voința și toate faptele.

Și istoria ne demonștră că puterea de muncă a unui popor, atârnă în prima linie dela bunurile ideale.

Și numai până când aceste se vor cultiva, până atunci un popor se va putea înălța, numai atunci va înflori, împlinindu-și totodată și misiunea istorică.

Roma eternă era domniitoarea lumii, până ce îi săi se întreceau întru propagarea virtuților și a științei, dar cât se ivește immoralitatea, corupția, puterea Romei mărețe dispăre de pe suprafața pământului.

Cultura adevărat sufletească e pânea de toate zilele, fără care nici un popor nu poate să trăiască; aceasta e scutul său în furtunile viitorului și tot cultura e scara pe care se poate urca la nemurire.

Și din contră, unde toate nizuințele se îndreaptă numai spre câștig material, ceea-ce este în detrimentul celor ideale, acolo e totodată pus germenul decadenței și putregiunii.

Și nici odată jertfele materiale aduse în serviciul intereselor ideale nu sunt pierdute, ci aduc rodul însutit; pe când neglijarea și desprețuirea acestora, de dragul celor materiale totdeauna duc popoarele la fericire sigură.

Este prea natural deci, ca fiecare popor să aducă jertfele posibile pentru a menține și a întări instituțiunile, a căror chemare este de a alimentă și a propaga bunurile ideale.

Dintre aceste instituțiuni la locul prim stă școala.

Tot dreptul îl are Comenius când zice: „Fiecare să tinză fără deosebire întru aceea, ca în școală și prin mijlocirea școalei să se desvolte în întreaga sa viață.”

Pentru-că școala este locul umanității, deoarece ea tinde fără îndoială ca oamenii să devină în adevăr oameni, creaturi inteligente, creaturi cari să domnească peste celelalte creaturi și peste sine înșiși, creaturi spre bucuria Creatorului lor.

Însă pentru ca școala să poată deveni un factor de a propaga bunurile ideale, trebuie să domnească întrânsa ordine perfectă.

Și ordinea în școală este imitarea ordinii naturale. Ordinea e sufletul a toate.

Lumea în întregimea ei este o ordine deplină.

Un singur om prin susținerea unei anumite ordine poate să guverneze popoare.

Deși sunt atâtea senzuri câte capete, totuși toate se supun unuia și dacă acesta se poartă bine toate lucrurile merg bine.

Ce face ca orologiul să producă mișcări, să a-rate ore, minute, secunde ș. a.?

Ce'l face ca el să poată arăta zile, luni, mișcarea planetelor, întunecimile de soare și de lună?

El, ciasul, un lucru neînsuflețit!

Întreg secretul orologiului constă în arangiamentul, instituțiunea lui de a-și putea ține toate părțile în ordine.

Iată, că nimic alta nu se cere, decât o ordine bună, distribuirea timpului, a materiei și a muncii înșasi, când școala va crește apoi — tineri nu numai muncitori, ci cu drag muncitori prin inteligența lor.

Școala mai are să fie un institut iubit de toți, cari o impresoră, să fie o adevărată oglindă a adevărului, a dreptății și a disciplinei, pentru-că astfel școala și învățătorul să fie nedespărțiți de inima poporului, ai cărui fii are să-i crească.

O astfel de școală propagând bunurile ideale în masa poporului va nobilita sentimentele acestuia și îi va îndrepta și voința.

Aceasta este problema cardinală a școlii.

Dar nu este de ajuns să îngrămădim numai o sumă cât mai mare de cunoștințe în mintea generației tinere, ci toată învățătura are să serve mai mult numai ca un mijloc de a nobilita sentimentele, de a îndrepta voința și vom avea apoi o generațiune cu sentiment puternic de datorință cu iubire de muncă și însuflețire, când am și pus deja în școală temelia caracterelor, prin cari exclusiv se asigură existența și fericirea unui popor.

Resultă deci din ordinea lucrurilor, că școala trebuie adusă în legătură cu viața poporului și adecă, precum un conducător de familie, care ne posedând toate cele de lipsă, recurge după ele la tot felul de meșteșugar, pentruce să nu o facă aceasta și pentru câștigarea bunurilor ideale, dela cari atârnă viitorul său?

De ce dară să nu avem pentru tinerime chiar isvor de bunuri ideale, școli?

Dar de nou zic, școala are să fie în legătură cu viața poporului.

Învățătorul va avea deci să studieze nu numai legile după cari se dezvoltă viața spirituală în elevii săi, ci totodată să se adâncească în cunoașterea sufletului acelui popor în ale cărui servicii își pune zelul și devotamentul său, să studieze trebuințele, aspirațiunile și suferințele poporului său.

Procedând astfel el va fi în stare de a educa din elevii săi oameni, cari să-și afle locul în sinul poporului, din care au eșit și să desvolte puterea lor de muncă în favorul acestuia.

Acel popor va avea mai multă putere, care va ști să se îngrijească, ca simțul pentru bunurile ideale să străbută până în păturile sale cele mai de jos.

Și în fine realizarea tuturor speranțelor în venirea unor vremuri mai bune, atârnă în prima linie dela aducerea școlii în legătură cât mai strânsă cu viața poporului.

Arad, la 7/5 1905.

Teodor Mariș

ped. c. IV.

Călătoriile prin Ungaria

ale lui

Evlia Celebi.

(1660—1664).

— Urmare. —

Cetatea Devei.

Când am plecat la încunjurarea Oradei, ca să scăpăm din închisoare pe Lafi-zade, un neam al lui Ali aga din Făget, am ajuns în această cetate *Deva* și o noapte am fost oaspeții căpitanului. Căpitanul ce s'a supus acum serdarului Ali pașa, și a venit la dânsul cu daruri și a făcut mult negoț cu soldații turci, așa că a și rămas

în pace. Plecând de-aici, am mers de-aici un ceas spre miază-noapte și am ajuns la cetatea *Orăștie*.

Cetatea Orăștiei (Szászváros) aparține regilor Ardealului dar e în mâna sașilor-maghiari (?). În cetate a fost armata împăratului nemțesc, care nu s'a predat, ci părăsind cetatea, a plecat; suburbiul a fost aprins. Cetatea e în poala unui deal, frumoasă, rotundă și are șanțurile pline cu apă. Marele suburbu îl împodobiseră diferite palate, hoteluri și biserici; a fost un oraș frumos împodobit cu vii, grădini, cearși și bazar; și i-au dat foc, au fost atâtea comori și victuale într'insul, de s'au îmbogățit soldații izlamiți. Între dealuri și în vii am câștigat, cu trei sute de soldați voinici, și pradă și prinsonieri, pe cari vânzându-i în tabera izlămită, cu cei trei sute de voinici am ajuns la 300 piastri, de-aceea, la ostenele ce am îndurat nici nu ne-am mai gândit. În ziua următoare din cetate am mers șase ceasuri înspre miază-noapte și am ajuns la *Vinceazvar* (Vințul de jos).

Cetatea Vinț e sub regii Ardealului, dar e proprietatea afurisitului răposat Rákoczy și o mie de nemți războinici ce erau înlăuntru chiar că nu s'au supus, ci au tras 500 focuri de tun și armatei izlamite i-a fost peste putință să se apropie. Ce să facem? Serascherul nu pentru aceea a fost trimis în Ardeal, să ocupe cetăți cu tunuri, ci numai acela i-a fost scopul, să pună rege și să adune contribuția de pe trei ani.

Această cetate, *Vinceazvar*, e o cetate așezată pe malul de dincolo al *Murășului*, pe vârful unui deal ce se aseamănă cu vârful cerului, e din piatră, puternică. În partea de dincoace a *Murășului*, la capul podului, are un mare suburbu, împodobit cu biserici, case, hoteluri, cearșii și bazaruri. Într'o noapte, armata tatară cea iute ca vântul a prins pe toți oamenii din această cetate, și a găsit multe comori și foarte mult proviant și au aprins și pustiit cetatea.

Acest oraș e în așa mare cinste la maghiari, parc'ar fi mormântul strămoșilor. Dar tatarii nu sunt dintre neamurile cari știu ce e cinstea și pietatea și bieții locuitori numai așa și-au mântuit vieța, că s'au predat.

Plecând de-aici am mers spre miază-noapte și armata tătarilor ciognindu-se cu armata regelui *Kemény János* s'a întors în tabăra izlămită cu zece mii prinsonieri. În armata izlămită a fost așa mare bucurie și veselie, de nu se poate descrie. Apoi dând foc satelor, am mers pustiind, pe malul râului *Murăș*, și întregă oastea izlămită a trecut peste un pod frumos, iar avantgardele cetelor musulmane mergând înainte s'au oprit, la distanță de o bătaie de tun dela *Belgrad* (*Alba-Iulia*).

Erdel Belgradi. Această cetate a fost clădită după ocuparea cetății *Belgrad* dela *Dunărea* și s'a dat numele *Belgrad*. Aceasta este reședință

regilor Ardealului. Cetatea e așezată pe malul râului Murăș, pe un platon înalt, e o puternică cetate pătrată. Are cinci bastioane de cărămidă, ca și cetatea Oradea; dinne două porți, una privește spre răsărit alta spre apus. Interiorul cetății îl împodobesc strade principale în formă de table de șah și biserici atât de artistice, încât nici nu se poate descrie. Hotel, imarete, medroase (școale superioare), case patriarhale și preoțești, cearși, bazar și bedestan (hală) împodobesc cetatea. Peste zidul din partea răsăriteană a cetății, deschisă spre câmpie, se ridică minunat de frumosul palat al regilor, împodobit pe pereți și porți cu diferite picturi, cu stâlpi de piatră verde, granit și marmură de Semacus. Toate ferestrele sunt încadrate în bronz iar sticlele sunt de cristal ti Murans (lângă Veneția, fabrică); podelele mozaic din India și petri din marmoră cu artă așezate. În diferite curți sunt fântâni săritoare, scvurri, țevi pe cari curge apă clară. Așa fel de lucruri de artă sunt.

Locuitorii cetății au știut că nu se pot opune ozmanliilor; de-aceea au părăsit această splendidă și puternica cetate și au fugit în munți.

(Va urma.)

Programa

examenelor finale dela institutul ped.-teol. gr. or. român din Arad în anul școlar 1904/5.

Luni 9/22 Maiu curs IV. ped. examen din limba română, maghiară, istorie și constituție.

Marți 10/23 Maiu curs IV. preparandiste, examen din toate studiile.

Miercuri 11 24 Maiu c. IV. ped. examen din celelalte studii.

Joi 12/25 Maiu examen cu preparanzii privațiști de cursul IV.

Vineri 13/26 Maiu c. IV. ped. examen din cant și tipic.

Luni 23 Maiu (5 Iunie) c. IV. ped. scripturistică din limba română.

Marți 24 Maiu (6 Iunie) c. IV. ped. scripturistică din limba maghiară.

Miercuri 25 Maiu (7 Iunie) c. IV. ped. scripturistică din matematică.

Miercuri 1/14 Iunie } Examene private cu teologii și
Joi 2/15 Iunie } pedagogii privațiști.
Vineri 3/16 Iunie }

Miercuri 8/21 Iunie c. I III ped. cant, tipic, muzică.

Joi 9/22 Iunie c. I—II teologic " " "

Vineri 10/23 Iunie c. III " " "

Sâmbătă 11/24 Iunie 3—6 c. I—III ped. gimnastică.

Luni 13/26 Iunie

Marți 14/27 Iunie } Examene verbale de cva-

Miercuri 15/28 Iunie } lificațiune învățătorească

Joi 16/29 Iunie } și Școala de aplicație.

Vineri 17/30 Iunie }

Sâmbătă 18 Iunie (1 Iulie) }

Luni 20 Iunie (3I Iulie) c. I. ped. examen din

toate studiile.

Marți 21 Iunie (4 Iulie) c. I. teol. examen din

toate studiile.

Miercuri 22 Iunie (5 Iulie) c. II. ped. examen din toate studiile.

Joi 23 Iunie (6 Iulie) c. II. teol. examen din toate studiile.

Sâmbătă 25 Iunie (8 Iulie) c. III. ped. examen din toate studiile.

Luni 27 Iunie (10 Iulie) c. III. teol. examen din toate studiile.

Marți 28 Iunie (11 Iulie) conferență finală și clasificatiuni.

Miercuri 29 Iunie (12 Iulie) *Te Deum*.

Convocare.

Despărțământul Belinț al Reuniunii învățătorilor dela școalele populare confesionale gr. or. române din protopopiatele Timișoara, Belinț, Comloșul mare și Lipova și-va ținea adunarea generală Miercuri în 25 Maiu st. v. a c. (7 Iunie) în comuna Leucușești pe lângă următorul:

Program :

1. Participare în corpore la chemarea Duhului sfânt.
2. Ascultarea examenului în școala învățorului I. Furduian.
3. Dechiderea adunării.
4. Presentarea rapoartelor.
 - a) presidiului
 - b) cassarului, și
 - c) bibliotecarului.
5. Alegerea unei comisii pentru cenzurarea rapoartelor.
6. Observări metodice asupra examenului ținut.
7. Citirea eventualelor disertațiuni insinuate cu 3 zile mai nainte.
8. Rectificarea listei membrilor și încasarea taxelor.
9. Propuneri și interpelări.
10. Încheiere.

La aceasta adunare se invită toți membrii ordinar, fondatori, onorari și ajutători, precum și toți binevoitorii și sprijinatorii cauzei școlare și a înaintării învățământului poporal.

Chisetău 2/15 Maiu 1905.

Simion Faur
președ. desp.

CRONICA.

Distincțiuni. S'a conferit medalia *Bene-Merenti* cl. I. d-lor: Ioan *Pușcariu* membru al Academiei române, ales la 4 Aprilie 1900, pentru lucrările sale literare; A. M. *Mariencescu* membru al Academiei române ales la 26 Martie 1881, pentru lucrările sale literare; Ioan M. *Moldovanu* membru al Academiei ales la 11 Aprilie 1894, pentru lucrările sale literare; Florian *Porcius* membru al Academiei române, ales la 10 Martie 1872, pentru lucrările sale științifice și Nicolae *Teclu* membru al Academiei române ales la 2 Iulie 1879, chimist distins profesor la Academia Comercială din Viena pentru lucrările salae științifice.

Listele electorale. Dela 16 Maiu st. n. încolo se începe termenul legal pentru observările la reclamațiunile ce s'au făcut asupra listelor provisorice ale alegătorilor dietali pe anul 1906, care termen durează până la 25 Maiu inclusiv.

Încasarea dărilor în ex-lex. Cât de slab intră dările în ex-lex, se vede din tabloul despre încasările în comitatul Pestei. În acest comitat s'au încasat în Aprilie numai 126,097 cor. dare directă cu 417,500 cor. mai puțin decât în aceeași lună a anului precedent. În cele 4 luni ale anului 1905 încasările s'au redus numai în acest comitat cu 768,000 coroane.

Dela Academia maghiară. Duminecă s'a inaugurat sesiunea din acest an a Academiei Maghiare. Vorbirea de deschidere a ținut-o vice-președintele Kautz Gyula. El și-a pus drept țesă: Este oare în Ungaria știință și cultură în sens europeanesc luată? Și a răspuns următoarele: „Observatorul imparțial și calm al relațiilor noastre culturale nu poate trage la îndoială nici acele mari și însemnate lipsuri, laune și imperfecțiuni, ce se observă și duc la acea puțin plăcută concluziune, că toate ce au produs până acum, nu sunt încă îndestulitoare pentru a rosti o judecată definitivă favorabilă, ori mai bine: nu suferă îndoială că despre știință și cultură adevărată, luată în sensul europeanesc de azi, până acum nu se prea poate vorbi în patria noastră. Nu se poate să trecem cu vederea nici împrejurarea, că în părerile ce privesc viața și lumea, precum și în ce privește gândirea și acțiunea sa. Maghiarul este stăpânit de un subiectivism covârșitor. Din cauza acestui subiectivism exagerat nu știe să devie obiectiv, nu-i plac deducțiunile judecății calme orice motivarea și dovedire numai atunci îi place, dacă este basată pe sentiment, ear nu pe inteligență“.

„**Poporul Român**“, foaie săptămânală ce apare în Budapesta, anunță în numărul din urmă, că depunând cu ajutorul mai multor bărbați frunțași cautiunea de 11,000 cor. se va ocupa în viitor și cu politica. Programul politic al său va fi „cel adoptat de conferința din Sibiu ținută la 10 Ianuarie 1905.“ Mulți ani!

† **George Popoviciu.** Primim următoarele anunțuri funebreale: Subscriții cu inimă plină de durere aduc la cunoștință numeroaselor rudeni, amicilor și cunoscuților, că prea iubitul și neuitatul lor tată, socru și moș **George Popoviciu** paroh ort. or. român, fost administrator protopresbiteral, deputat sinodal și congresual, asesor al scaunului ppsc etc. Luni în 2 Maiu 1905 la orele 4 dimineața a răposat în Domnul, în etate de 67 ani. Înormântarea a fost Marți în 3 Maiu la orele 11 a. m. împreună cu sf. liturgie, în biserica ortodoxă română din comuna Cliciova. Fie odihna lui fericită și memoria eternă. Cliciova, în 2 Maiu 1905. Dr. George Popoviciu, Ana măr. Olariu Dr. Iosif Popoviciu ca fii și fică. Sebastian Olariu ppresbiter ca ginere. Elena Popoviciu n. Ianculescu ca noră. Aurora, Florica, Elena, Eugeniu, George, Aurora, Titu, Ionel și Caiu ca nepoți și nepoate.

† **Ilie Dopp.** Cu inima înfrântă de durere aducem la cunoștință tuturor cunoscuților și numărtoaselor rudeni, că prea iubitul nostru soț, tată, frate, cumnat și unchiu: **Ilie Dopp** inginer de commasare, după lungi și grele suferințe, împărțășit fiind cu sfintele taine și-a dat nobilul său suflet în mâinile Tatălui cereesc, Duminecă în 14 Maiu n. a. c. la orele 4 a. m. în al 43-lea an al vieței sale. Rămășițele pământești ale scumpului defunct s'au așezat spre vecinica odihnă, întru sperarea învierii, în cimiterul comun, Marți în 16 Maiu n. a. c. la 2 ore p. m. Dormi în pace suflet obosit, fie-ți țarina ușoară și memoria binecuvântată. Medias, în 14 Maiu 1905. *Jalnica familie.*

Concurse.

Pentru îndeplinirea postului de paroh vacant dela parohia de a II clasă din **Gurbed** protoprezbiteratul Tinca cottul Bihor cu termin de alegere pe ziua **24 Iunie (7 Iulie)** 1905, pe lângă următoarele dotațiuni:

1. Cvarțir liber cu 3 chilii, culină, cămară și supraedificatele necesare și cu un intravilan de un jugăr.
2. Bir dela 235 case, câte una măsură de cucuruz sfâr-

mat sau 2 coroane. 3. 20 jug. catastrale pământ parohial cu dreptul de pădure. 4. Stolele îndatinat și anume: a) dela mort mare cu înormântare de frunte 8 cor., cu 2 stilpi 10 cor. înormântare de mijloc 6 cor. înormântare mică cor., b) dela botez 40 fil. c) dela feștani 1 cor. 20 fil., d) dela cununii 2 cor., e) slujbele după cum sunt 40—80 fileri.

Dările publice pentru pământ are să le solvească parohul. 5. Întregirea dela stat 24 cor. 66 fil. pentru paroh fără VIII clase. Alesul va fi îndatorat să țină catehizarea cu școlarii gr. or. dela școalele din Gurbed fără ca să poată pretinde pentru aceasta altă remunerațiune.

Reflectanții la această parohie au să se prezenteze în vre-o Duminecă ori sârbătoare în s-ta Biserică din loc spre a-și arată desteritatea în cele rituale, ear recursele lor ajustate conform regulamentului au să le adreseze comitetului parohial din Gurbediu și până în ziua 31 Ian. (13 Feb.) să le susțearnă subscriului protoprezbiter.

Dat în ședința comitetului parohial ținută în Gurbediu la 23 Noemvrie (6 Decemvrie) 1904.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu mine: *Nicolae Roșin* ppresbiter

—□—

1—3

Pentru ocuparea vacantului post de învățător dela școala confesională gr. or. rom. din **Drăgoești**, tractul Belințului, se escrie concurs cu termin de **30 zile** dela prima publicare în „Biserica și Școala“.

Dotatia împreună cu acest post este: 1) În bani gata 345 coroane, 2) 7½ Hl. grâu, 3) 6 Hl. cucuruz, 4) 2½ jugăre pământ, pentru care însă alesul are să poarte atât darea de stat cât și cea pentru regularea apelor 5) 32 metri lemne, din care însă are a încălzi și sala de învățământ, 6) pentru scripturistică 10 cor. 7) pentru conferință 10 cor., 8) pentru adunarea Reuniunii învățătoresți 10 cor. Are apoi cortel liber cu 2 chilii și bucătărie, precum și grădină lângă el de 800°□

Se observă că pentru curățenia salei de învățământ se va îngriji comuna hisericească.

Reflectanții au să-și aștearnă pețițiile lor instruate conform legilor în vigoare, în lăuntru terminului de mai sus, comitetului parohial din Drăgoești, pe calea oficiului protoprezbiteral gr. or. rom. al Belințului (Bélincz, Temes megye) având a se presenta într'o Duminecă sau într'o sârbătoare în sf. biserică, spre a-și arată desteritatea în tipic și în cântările bisericești.

Drăgoești, în 27 Martie v. 1905.

Comitetul parohial

În conțelegere cu mine: *Gerasim Sârb* ppresbiter

—□—

1—3

Licitațiune minuendă.

Pentru repararea și văuirea esteroară a sf. biserică gr. or. rom. din Cerneteaz, prin aceasta se publică licitațiune minuendă pe ziua de 26 Maiu (8 Iunie) 1905 la 11 ore a. m. Licitațiunea se va ținea în școala superioară.

La licitațiune se poate participa numai verbal, oferte închise nu se primesc.

Prețul de exlamare e stabilit în sumă de 1394 cor. 20 fil. Licitanți vor avea să depună vadiu de 10% în bani gata, sau în papire de valoare acceptabile.

Proiectul de spese să poată vedea la oficiul parohial din loc.

Cerneteaz, la 3/16 Maiu 1905.

Nicolae Micluția
paroh.